

Милош М. Ковачевић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

DOI: 10.46793/KDNN23.061K
УДК: 821.163.41.09-93-1 Булатовић М

ЈЕЗИЧКО-СТИЛСКЕ ДОМИНАНТЕ ПОЕЗИЈЕ МИРЈАНЕ БУЛАТОВИЋ

Апстракт: У овоме раду бавимо се језичко-стилским особинама поезије за дјецу Мирјане Булатовић, али не свим него само онима које представљају стилско-језичке доминанте (с јакобсоновским значењем термина „доминанта”). Као стилско-језичке доминанте поезије Мирјане Булатовић издвојили смо и анализирали: а) композициона начела пјесама (прије свега начине уобличења строфа и њихово римовање), б) семантичка начела (посебно начело контрастности), в) синтаксичка начела (превласт дијалогске форме излагања), и г) употребу јединица дјечијег језика. Анализа тих језичко-стилских доминанти основни је и предмет и циљ овога нашега рада.

Кључне ријечи: Мирјана Булатовић, дјечија поезија, дистих, катрен, контраст, дијалогичност, дјечији језик.

Мирјана Булатовић је један од најзначајнијих српских пјесника за дјецу. О језичко-стилским особинама њене поезије за децу говорено је тек мимогредно, иако је један критичар (пр)оцијенио да „нико пре ње није тако писао. Реч је о потпуно самосвојном песничком темпераменту. Она је у самом врху српске књижевности за децу” (Љуштановић у: Булатовић 2021: 124). А Љубивоје Ршумовић је написао да се „песникиња Мирјана Булатовић, после Десанке Максимовић полако али сигурно пење на високи престо певања за младе људе, које она назива децом, и радознале људе које назива безазленима!” (Ршумовић 2020: 5).

Но, и поред тога, не постоји ниједан рад који се бави језичко-стилским особинама њене поезије. Овим радом желимо да надомјестимо тај недостатак, с тим да се нећемо бавити свим језичко-стилским особинама поезије за дјецу Мирјане Булатовић, него само онима које представљају

стилско-језичке доминанте, с јакобсоновским схватањем термина „доминанта” (Јакобсон 1978: 121-126). Те доминанте укључују: а) композициона начела пјесама (посебно начине уобличења строфа и њихово римовање), б) семантичка начела (посебно начело контрастности), в) синтаксичка начела (превласт дијалогске форме излагања), и г) употребу језичких јединица карактеристичних за дјечији језик. Анализа тих језичко-стилских доминанти основни је и предмет и циљ овога нашега рада.

Корпус за анализу биће претпосљедња књига поезије Мирјане Булатовић. То је прва књига у Библиотеци „Сарадници сунца”, коју је основао Љубивоје Ршумовић – Мирјана Булатовић, *Стихоноја Елвира тражи педикира: изабране и нове њесме за децу и безазлене* (Београд: Фондација Ршум, 2020), а која садржи 169 „изабраних и нових песама за децу и безазлене”¹.

1. СТАЛНИ ОБЛИЦИ СТРОФА У ПОЕЗИЈИ МИРЈАНЕ БУЛАТОВИЋ

Кад се пјесме Мирјане Булатовић пропусте кроз критеријуме сталних облика пјесама, које у истоименованој књизи доноси Н. Грдинић (2007) – а у које спадају нпр. сонет, канциона, рондо, газела, рубаија, сестина, станца, глоса и сл. – лако се закључује да код Мирјане Булатовић таквих пјесама нема. Али су зато чести стални облици строфа у поезији Мирјане Булатовић. У више од 95 одсто пјесама анализираних у збирки (Булатовић 2020) строфе су или дистихне или катренске, с тим да су дистихне готово двоструко чешће. Број дистихних и/или катренских строфа који чине пјесму је различит, зависно прије свега од тематике пјесме: од монострофних дистихних и катренских пјесама, до пјесама од 23 дистихне строфе, каква је најдужа насловна „Стонога Елвира тражи педикира”, коју чине чак 43 дистихне строфе, односно до пјесама од десет катрена, каква је најдужа катренска пјесма: „Жирафа на зебри”.

Готово све дистихне пјесме – што је безмало правило код свих дистихних пјесма без обзира о ком се пјеснику ради – имају парну риму (*aa*), док велика већина катренских пјесама има укрштену риму (*abab*). Неколике катренске пјесме, а заправо само три из збирке, имају такође парну риму

¹ Најновија, последња књига Мирјане Булатовић *Зона Амазона* (Смедереве: Међународни фестивал поезије „Смедеревска песничка јесен”, 2021) штампана је поводом додјеле ауторки награде „Златни кључић” на *Смедеревској њесничкој јесени*, и садржи 80 песама, од којих је велика већина штампана у готово дупло богатијој књизи коју смо изабрали за анализу (Булатовић 2020).

(*aabb*): „Успех у школи”, „А како ћу у гроб жива”, „Телефонско опуштање”. У групи дистихних пјесама Мирјане Булатовић има само једно одступање од парне риме. Тако је у пјесми „Небеска жељотека”, коју чини 11 дистихних строфа, прва строфа римована леонинском римом (*He, Госјод Бој не љушћа смој. / Сами смо криви шћо ваздух љосиви*), док је у свих осталих десет строфа рима парна. И иначе, Мирјана Булатовић покатад леонинску риму комбинује са парном, и то најчешће тамо гдје цијела пјесма није двостихна, него су поједине строфе моностишне, па се њихова „изузетност” наглашава не само бројем стихова него и врстом риме, како је нпр. случај у пјесми „Рађање билизанаца”, коју чини седам строфа, од којих је шест двостихних са парном римом, а само једна, шеста моностишна, са леонинском римом (–*Хајде, шћи си јачи, већ једном искачи!*). И у пјесми „Гозба”, састављеној од десет строфа, прва је строфа моностишна са леонинском римом (*Исјод сћола се ослобађам дола*), док су преостале, њих девет, у којима се говори како дјечак испод стола развезује пертле гостима, двостихне са парном римом (*Горе се смеју шћете и чике, / а ноје им љрве нејриликe*). Још је карактеристичнији случај пјесме „У Народном позоришту (кад нису имали коме да ме оставе)”, која има десет строфа, од којих су осам унутрашњих дистихне, док су прва и завршна моностишне, с тим да је прва без риме, док је посљедња са леонинском римом, коју дијели са свим дистихним строфама. Пјесма је дакле структурно уникатна по томе што има прстенасту композицију (дистихне строфе су „обгрљене” моностишним), али и по томе што је, мимо прве строфе, досљедно реализована леонинска рима. За потврду наводимо три строфе, двије оквирне и трећу дистихну, с тим да римоване лексеме истичемо курзивом:

Прва строфа:

Био једном неки господин Монтеки.

Друга строфа:

Великашев син, наочит и фин,
волео је Ђулијету, изванредну шћету.

Посљедња строфа:

смеши се [Јулија] баш мени, док Ромео црвени!

Рима као кохезивни елемент структуре строфа и пјесме у цјелини специфично се остварује унутар свих пјесама у збирци, али се у погледу реализоване риме као кохезивног елемента пјесме као уникатна издваја пјесма „Јапанска дисциплина”, састављена од почетне моностишне строфе с

леонинском римом и девет двостихова са парном римом, с тим да се парна рима у завршном дистиху лексички подудара са почетном леонинском, чиме је остварена врло специфична лексичко-римовно задата прстенаста структура пјесме:

Хирохиџо, нешто бих те *иийџо*...

Ух, не ваља! Слушај, *Хирохиџо*!
Заборави! Ништа нисам *иийџо*.

Ни катренске пјесме Мирјане Булатовић, попут дистишних, не разликују се само по броју катрена и по томе да ли им је рима укрштена или парна - него се у двије пјесме из збирке јављају графостилемски онеобичајени катрени, са наизмјеничном парном римом (*ХаХа*). Наиме, строфе су графостилемски тако реализоване да су до средине непарних неримованих стихова увучени парни римовани стихови, и то у пјесми „Ванземаљци” (а исти је случај и са четворокатренском пјесмом „Ненадмашно прво дете”):

Да ми је срести
биће са друге *иланетје*
како за руку води
своје чудновато *дејте*...

Ријетке су како дистишне, тако и катренске *хомометричне* пјесме Мирјане Булатовић. Метрички су њене пјесме врло разнообразне: од петерачких до шеснаестерачких. Али, све су римоване, с тим да оне са стиховима од 14 слогова и више готово да имају прозну интонациону структуру, тако да се могу сматрати и прозним римованим лирским пјесмама. Такве је пјесма „Мој говор пред непрегледним скупом”, састављена од осам двостихова:

Поштовани дечји народе! Стојим овде пред *вама*
јер деца о својој судбини треба да одлуче *сама*!

А такве су и пјесме „Шах”, „Заштита животне средине од себе”, и „Брзо читање спорих реченица”, које се могу оквалификовати као римована проза. Све оне су дистишне, састављене од шест до 12 дистишних строфа.

Колико је Мирјана Булатовић привржена рими, експлицитно показују следеће двије чињенице. Прва је везана за двостиховну пјесму „Велики одмор од правописа”, у којој су укинута сви правописни знаци, па чак и

бјелине, тако да су све ријечи писане састављено, али се ипак два правописно хаотична реда ријечи римују, што их, те редове, чини стиховима:

свегрешкеправописнеовдесунаслајане
ијошјенеколиколепомоглодасџане

Други, можда значајнији показатељ колико је Мирјана Булатовић заљубљена у риму јесу наслови њених пјесма, од којих је чак 12 римовано леонинском римом:

1. „Каква је то *мама* без вишка *килограма*“; 2. „Пенелопи се каткад *учини* Одисеј на *пучини*“; 3. „Мој *браћо* зидни *сај*“; 4. „С полице ме *леда* тегла златног *мега*“; 5. „*Исијеци*, па *реци деци*“ [= и леонинска и анексна рима!]; 6. „Усамљеном месецу *значи* кад му наврате *освајачи*“; 7. „Плесна *школа* против *бола*“; 8. „Слобода ће *проћи* једне *ноћи*“; 9. „*Мирка* *јасширка*“; 10. „*Бора* с *мора*“; 11. „Сунце се *смешка* на Белића *Снешка*“, и 12. „*Стонога* *Елвира* тражи *једикира*“.

Има појединачних пјесама у којима се комбинују разноврсне строфе, увијек римоване или парном, или укрштеном или наизмјеничном римом, какве су нпр.: „Страх од дубине“ (осам строфа: 4+6+4+4+4+5+8+10 са римом *aabb...*), „Ајфелова кула“ (пет строфа: 2+14+10+2+4, такође с парном римом *aabb...*) или „Клонирање“ (13 строфа: 3x2+4+3x2+4+2x2+8+2x2) у којој је све парна рима сем у првом катрену и у октави, гдје је рима укрштена, тако да „клонирање“ подразумијева и умножавање истих строфа, а и гомилање у катренима и октави. Али нема ниједне пјесме у слободном (неримованом) стиху.

А да Мира Булатовић зна да пише одличну поезију о дјечи и за дјецу и у слободном стиху показује пјесма објављена у Културном додатку *Вечерњих новостии*, а посвећена страдалим дјевојчицама у „Рибникару“:

ВОЛЕЛЕ СУ ЖИВОТ НА СВОЈ НАЧИН

„Рибникару“

За једном
девојчицом
пре одласка
у школу,
после одласка
са земље,

остала је
неуредна,
а за другом,
уредна соба.
Кад би могле
да се врате,
мајке их не би
ни грдиле,
ни хвалиле,
само љубиле,
само љубиле.

(*Вечерње новостии*, 30. 5. 2023, 21; из рукописа)

2. СУПРОТНОСТ КАО СЕМАНТИЧКО НАЧЕЛО ПЈЕСМЕ

У готово свим пјесмама пјесникиња обрађује неко питање или запитаност пред чињеницама стварности. А у тим питањима и запитаностима увијек се сучељавају два виђења – или у дијалогу или у експлицираном унутрашњем монологу као дијалогу. Готово све теме које живот пред дјецу ставља постају предмет пјесама Мирјане Булатовић. Неке од тема изражава чак афористично, с филозофско дјечијом запитаношћу, као нпр. у пјесмама „Застој на мосту”, „Не дај да се чудим”, „Плесна школа против бола”, „Трансформерка” и „Вођа пута у суштину”:

ЗАСТОЈ НА МОСТУ

- Шта се то чека?
- Да прође река.

Сам наслов директно учествује у семантичкој структури пјесме. Застој на мосту пореди се са честим застојима на путу, којима је разлог пролазак привилеговане колоне аута. А овдје се, будући да је мост у питању, умјесто или у статусу привилегованих јавља ријека.

НЕ ДАЈ ДА СЕ ЧУДИМ

Ако су неком сви дани дуги,
како то да му је живот кратак?

Ти ћеш, дедице, и нико други,
да ми решиш овај задатак!

Рјешење својеврсног парадокса између „дугих дана” и „кратког живота” тражи се од „дедице”, на кога се, будући да је дедица, из дјечије перспективе тешко може рећи да има „кратак живот”. Тако су, у ствари, у овој краткој пјесми уплетена два парадокса: експлицитни и имплицитни.

Чуђење је у основи нерјешивог питања датог у пјесми „Трансформерка”:

КАКО ЗЕЛЕНА ТРАВА
ПОСТАЈЕ БЕЛО МЛЕКО?

Посебно је дисемична, двозначна, пјесма „Плесна школа против бола”, с једним значењем намијењеним дјечи, а с другим, асоцијативним, намијењеним за одрасле (безазлене):

ПЛЕСНА ШКОЛА ПРОТИВ БОЛА

Хоћу у школу плеса, а не да газим даме
као што је мој тата газио њихове маме!

Двозначност ове дистишне пјесме почива на двозначности глагола „газити”. У првом, основном, дјечи намијењеном значењу, тај глагол има значење „очепити”, тј. стати у плесу на ногу дами, док у другом, пренесеном, жаргонском значењу има значење љубавног „посједовања”.

Двозначно се може читати и лексема „скот” у завршном стиху пјесме „Вођа пута у суштину”:

А због људскога живота
сви читају тога Скота!

Највећи број пјесама М. Булатовић има неку врсту контраста за структурно начело. У том контрасту најчешће се супротстављају дјечија и мишљења или виђења одраслих, по правилу њихових родитеља. Потврдићемо то са неколико репрезентативних пјесама.

Тако је пјесма „Хоћу брак у лепом сећању” заснована на дјечијем виђењу контрастног ноћног и дневног понашања родитеља. На једној страни су дневне свађе и препирке маме и тате, а на другој њихова „ноћна миловања”,

тако да је логично дјечије питање и из њега извучена по(р)ука: *Дању борба, ноћу слоја, / досџа ми је више љоја, // кријте ружне сџране брака / од негужних љојомака!* Сва је на контрасту улоге деде и баке у браку заснована и пјесма „Брачне размирице”, у којој се показује да око многих ситница *Сџарији се сџално љоже, / јер не моју да се сложе,* и како те несагласности деда и бака решавају. Ту је и контраст између четири тетке, од којих *Неугаје ди хџеле мужа, / удаје ди ља неком гале,* а ни *Двојица љеча љакође нису / одушевљени живојом својим...* Зар је онда чудо да се и *ја већ малко дојим шта ће бити кад у будућности буде пред избором брачног друга.* Ту је и поређење данашњих оптерећења дјецe *ранчевима које нејаки љаци / љеле као љеретњаци!*, за разлику од њихових тата и мама, који да су *Вукли љо седам килограма, / данас ди можда више знали / али ди расџом дили мали,* јер *Еџо како љросветџа сџвара / љајџуљасџоја љејичара.* Кад је ријеч о школском животу, ту је пјесма „Најгоре је љачко доба”, која оповргава максимуму да је најљепше школско доба. Јер *Од колевке ља до љрода / не љосџоји љоре доба,* и то из актуелног љачког разлога – зато што *Насџавница не верује / да смо осџали без сџрује.*

Међу пјесмама структурисаним по контрастном смисаоном начелу издвајају се пјесме с темом „сукоба генерација”, у којима се сучељавају различити погледи дјецe и њихових родитеља на одређене животне теме, посебно на дјечију будућност, као нпр. у пјесми „Разумем ваш сукоб генерација”: *Ви се дорџте за моје суџра, / а ја се дорџм за своје сада, / заџо код нас од самој јуџра / милион љрудих речи љада.*

Контрастно је упечатљива и пјесма „Богаташ с телевизије”, у којој се богатству „једне светске музичке звезде” супротставља богатство „куће пуне загрљаја”, јер богаташ *Сџално јурца, за новџем хрли, / а када деџу људи и љрли?*, из чега слиједи поента да материјално богатство и није право богатство и срећа, будући да *Права срећа је гечја љраја / и кућа љуна заџрљаја!* – а управо се то не мјери материјалним богатством.

На контрасту почива и пјесма „Порекло директора”, у којој се имплицитно пореде школски успјеси старијих нараштаја са данашњим, па пјесма почиње дистихом: *Нараџају без радној сџола / мнојо је доље ишла школа.* А тај нараштај морао је ићи на студије од куће, зна се гдје, мада се то експлицитно не наводи, али се подразумијева у завршном врло ефектном стиху о успјесима тог нараштаја што школе завршаваше у тешким, градском дјетету готово незамисливим условима, а резултат је: *ко је љошао на сџудије, / љај се никад врајџо није. // Тако је мала Црна Гора / дала хиљаде дирекџора.*

Као што се из наведених примјера види, пјесме Мирјане Булатовић изражавају прије свега дјечију запитаност пред стварносним чињеницама које у дјечијој визији по правилу имају парадоксични карактер. Уз наведене, добар примјер за то је и пјесма „Апотека ’Његош’ на Цветном тргу”, дата кроз дијалог мајке и дјетета. Дијете, потакнуто чињеницом да се по њему зове апотека, пита мајку да ли је Његош био љекар, и кад мајка одговори да није, дијете наставља с питањем зашто се онда по њему зове апотека, на што мајка одговара: – *И Њејош ти је нека врста лека... / За средње доба. За шејобе разне. / Пуни до врха главе йолујразне.* Ту је и полилошка пјесма „Скривена камера”, без наведених учесника у разговору, али је имплицитно јасно да је главни учесник представник дјечијег рода, што тражи одговор на питање: – *Није ми јасно ко је Бој?*

Наводећи неке од тема које доминирају поезијом М. Булатовић, можемо закључити да поједине од тих тема прерастају опсег дјечијег знања и схватања свијета. То се посебно односи на теме које уводе дјецу у свијет науке, односно свијет знања, какве су теме о познатим свјетским научним и књижевним именима, као нпр. у пјесми „Како су родитељи грдили великане”, састављеној од 13 дистихних строфа у којима се опјевавају приговори родитеља свјетским великанима кад дјеца бијаху, и то: Бернаруду Шоу, Гетеу, Њутну, Ничеу, Вагнеру, Гоји, Рилкеу, Марини Цветајевој, Борису Пастернаку, Осипу Манделштаму, Сметани, Бетовену. Пјесма се завршава поучним стиховима: *Камо среће да свака мама / йозна јенија у йеленама.* И пјесме о Пенелопи и Одисеју („Пенелопи се каткад учини Одисеј на пучини”) и о разговору египаских фараона („Једне ноћи у Египту”), о Адаму и Еви („Женске увек забрљају”), као и епитафна пјесма о Брани Петровићу („Чудо на Новом гробљу”), и не само оне, тематски прерастају узраст основношколаца. Зато није ни чудо да ауторка у својој „Биографијици” каже: „Њене песме [тј. песме М. Булатовић] и приче за децу нису толико за почетак, колико за средину и за крај детињства” (Булатовић 2021: 125).

„Њене књиге за децу”, ријечи су Миодрага Мркића, „разликују се од осталих књига, како ширином, тако и дубином тематике. Она смело лирски обрађује обиље тема, и то убедљиво на нивоу разумевања дечјег узраста у трећем миленијуму. Чак компликоване теме и дилеме модерног света, мотивима примереним дечјој поезији, уз стилску оригиналност – и садржајну и формалну (израз, поступак), упадљивом лакоћом римовања, поетски тачно дочарава, измичући шаблону” (Булатовић 2020: 227–228).

3. КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ЈЕЗИЧКЕ ОСОБИНЕ

Основна је карактеристика језика пјесама Мирјане Булатовић њихова дијалогичност. Највећи број пјесама испјеван је у дијалогској форми. Дијалог је најчешће помишљени дјечији унутрашњи, солилоквијумски. И њега пјесникиња ортографски диференцира од правог, изреченог, тако што га не маркира никаквим ортографским знацима, док се реплике изреченог дијалога обиљежавају или наводницима или цртом. У помишљеном солилоквијумском дијалогу по правилу пјесникиња опјевава теме чија суштина изазива дјечију запитаност или дјечије виђење неког животног проблема, а које смо на претходним страницама анализе већ помињали. А од непоменутих ту су нпр. и пјесме: „Мењајте причу за лаку ноћ”, „Шири се наша породица”, „Мој говор пред непрегледним скупом”, „Ко је први улупао беланце?”, „Евакуација”, „Ванземаљци”, „Насртљиви бомбардери”, „Сузопад”, „Заштита животне средине од себе”, „Употребљени мушкарац”, „Вапај”, „Тајанствена мамина торба”, „Хлеб и вода”, „Штикле” итд. Пјесме са изреченим дијалогом су готово подједнако честе као и оне с помишљеним дијалогом, и најчешће у њима међу учесницима дијалога нису дјеца, него неки јунаци дјечијих прича. Или, боље рећи, јунаци дјечијих тема, као нпр. египатски фараони („Једне ноћи у Египту”), родитељи („Родитељски састанак”), сестрино чуђење о пећинским људима („Хало, пећина”), телефонски разговор азијског дјечака („Телефонско опуштање”), разговор близанаца при рађању („Рађање близанаца”), разговор становника шуме („Мајмунолики човек”), разговор са кравама („Порука са пашњака”), татина секретарица („Ревносна татина секретарица”), разговор с мамом („Маратонци”), „Разговор старе и нове године” итд.

Тражење одговора на директна питања или властиту запитаност предодредили су да у пјесмама М. Булатовић доминира дијалогска форма, готово подједнако често у помишљеном солилоквијумском облику (дијалогу са самим собом) и у правом дијалогу. Тај облик, уосталом, највише и одговара дјечијем комуницирању. Зар је онда чудно што код Мирјане Булатовић већ теме самих пјесама готово да захтијевају дијалогски као најпримјеренији облик пјесничког изражавања.

У дијалогском језику по правилу се остварује разговорни језик. Будући да у дијалогу, без обзира да ли је солилоквијумски или изговорени, најчешће учествују дјеца, логично је да тај дијалогски разговорни језик буде проткан „дјечијим језиком”. Под дјечијим језиком овдје подразумевамо лексичке особине карактеристичне за говор основношколаца. Ту спада дјечија

жаргонска и неологистичка лексика, као и идимоатски изрази. Та лексика је најексплицитнији показатељ дјечијег карактера пјесама и њихове узрасне примјерности.

Од карактеристичних типова дјечије лексике у поезији М. Булатовић најбројнија је супстандардна жаргонска лексика:

ајнуџи (Увек нам *јонешџо ајну* - „Једне ноћи у Египту”); *дрисаџи* (*Бриши* у шуму, несрећнице, / *излази, дре, из ове џриче* - „Мењајте причу за лаку ноћ”); *живоџи* (*За мој су живоџи обоје џресудни* - „Тата у другом стању”); *заџустиџи* (осим ако *дади није / заџустило збој џуриџије* - „Ко касицу моју пљачка”); *звизнуџи* (*Јесу ли сџварно неџрецизни, / или нехајно кажу - Звизни!* - „Насртљиви бомбардери”); *зезање* (*Досџа, није сада време за зезање* - „Рађање близанаца”); *клинка* (*Преџиџе у собу. Одмарајџе, клинке!* - „Палачинке”); *клоџа* (и *радују се: диџе клоџе* - „Слаткиши”); *клоџаџи* (*Код жене зване Пенелоџа / џоваздан неко заљубљен клоџа* - „Пенелопи се каткад учини Одисеј на пучини”); *креџен, сџока* (*Кад ме увреде џредубоко / кад ми кажу: Креџену! Сџоко!* - „Бекство од куће”); *мазнуџи* (*Сине ми у џренуџу идеја која не ваља: / да се џриџајим и сџреџно комиџи мазнем краља!* - „Шах”); *о’ладиџи* (*Туџанкамоне, бугало / сџани, еј, о’лади мало* - „Једне ноћи у Египту”); *смазаџи* (*Ако је смазао, џу нема живоџа, / у уџробди се човек сав смоџа* - „Мењајте причу за лаку ноћ”); *џуџиџи* (*Првенкаџа, на џример, џије џусти / и каже: Вуче, не џуџи, џусти!* - „Мењајте причу за лаку ноћ”); *џинкариџи* (*Понаџају се недолично / џинкаре нас, и џоме слично* - „Родитељски састанак”); *џмокнуџи* (*Прсреџна Елвира / џмокну џедикира* - „Стонога Елвира тражи педикира”); *шврљнуџи* (*Баш диш шврљну радо / у груу џалаксију* - „Ванземаљци”); *џимер* (*То су џимери из сџомака* - „Близанци”); *џџарџаџи* (*с великим лекарским џорбама џџарџамо џланеџом!* - „Мој говор пред непрегледним скупом”).

У поезији Мирјане Булатовић сусреће се и покоји дјечији неологизам, прављен по моделу контрастне стандарднојезичке, по правилу сложеничке јединице:

сузоџад (*Тако у земљу оде џад / кроз сисџем звани сузоџад* - „Сузопад”); *каснокаснилац* (*Ранораниоџи су џрави џуди, / а ја сам каснокаснилац бедан* - „Каснокаснилац”); *формулар* (*Ако не дудем мноо вредан, / џосџаћу возач ФОРМУЛЕ ЈЕДАН ... // А када једном будем сџар, / сви ће ме зваџи ФОРМУЛАР* - „Лака занимања”).

Идиоматски, најчешће фразеолошки изрази који су својствени и дјечијем језику ређи су од жаргонизама, а чешћи од неологизама у поезији Мирјане Булатовић:

без везе (Идеја ти је скроз без везе / да нас ѿѿрѿаш у кавезе! - „Мајмунолики човек”); биѿи и лиѿак (Јао, човече, како си и лиѿак! - „Мајмунолики човек”); дануѿи душом (и он ми шајне: - Брале, да сѿанем? / - Сѿани, саѿе, да душом данем! - „Мој брат зидни сат”); ишла је (доље) школа (Нарашѿају без радноѿ сѿола / мноѿо је доље ишла школа - „Порекло директора”); не биѿи за бацање (Плени ваше ѿсежно знање! / Уѿиѿи не нисѿе за бацање - „Мајмунолики човек”); ѿѿеѿи се на ѿлаву (Кад сви, најзад, добро искоѿне, / мами се линија на ѿлаву ѿѿне - „Каква је то мама без вишка килограма”).

Дјечијој поезији пристаје дјечији језик. Карактеристичне лексичке и фразеолошке јединице дјечијег језика, као што се види, нису доминантан тип лексике у пјесмама Мирјане Булатовић. Оне су заправо „зачин” пре- владавајућим јединицама стандардног (књижевног) српског језика. И као „зачин”, и то по правилу у репликама управног говора, изразито су, и стилематичне и као стилогене², стилски маркиране. Језик пјесама Мирјане Булатовић префињени је књижевни поетски језик. Језик с двоструком намјеном: како језик који треба да освоји своје мале читаоце својом љепотом, тако и језик који тим читаоцима показује пут ка богаћењу језика у њиховој власти- тој употреби. Будући да пјесникаѿин језик представља узоран књижевни пјеснички језик, није ни чудо да се Мирјана Булатовић у својој поезији до- сљедно придржавала и нормативне употребе свих интерпункцијских зна- кова. Њена поезија није ослобођена интерпункције, него представља прави примјер узорне поезије за употребу интерпункцијских знакова, тако значај- них за дјецу и њихово овладавање писменим изражавањем.

4. УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

У поезији Мирјане Булатовић сусрећу се све компоненте доброг пје- сника: а) тематика, ѿена стилематична обрада (композиционо пјесничка и строфична), б) римовани дистих и катрен као дјечи најпримјеренији облик строфе, в) дијалoшка форма излагања као дјечи најпримјеренији облик ко- муникације, г) контраст као семантичко начело пјесме, д) ѿегован књижев- ни поетски језик с интерферираном лексиком дјечијег језика (препозна- тљивог прије свега у дјечијим жаргонским, идиоматским и неологистичким јединицама). У пјесмама Мирјане Булатовић остварује се, због дијалогизма као конструктивног начела, привид комуникативне функције пјесама, али с поетском као стварном доминантном функцијом.

² О стилематичности и стилогености језичких јединица в. у Ковачевић 2015: 324.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Булатовић (2020): Мирјана Булатовић, *Стихоноја Елвира ѿражи ѿдикира: изабране и нове ѿсеме за децу и безазлене*, Београд: Фондација Ршум.

Булатовић (2021): Мирјана Булатовић, *Зона Амазона*, Смедерево: Међународни фестивал поезије „Смедеревска песничка јесен”.

Грдинић (2007): Никола Грдинић, *Стилни облици ѿсеме и стиrophe*, Београд: Народна књига - Алфа.

Јакобсон (1978): Roman Jakobson, *Dominanta*, у: *Ogledi iz poetike*, Beograd: Prosveta, 121-126.

Ковачевић (2015): Милош Ковачевић, *Стилистика и драматика стилских фигура*, IV битно допуњено издање, Београд: Јасен.

Ршумовић (2020): Љубивоје Ршумовић, Предговор, у: Мирјана Булатовић, *Стихоноја Елвира ѿражи ѿдикира: изабране и нове ѿсеме за децу и безазлене*, Београд: Фондација Ршум, 5-6.

Miloš M. Kovačević

University of Belgrade

Faculty of Philology

University of Kragujevac

Faculty of Philology and Arts

LINGUISTIC-STYLISTIC DOMINANTS OF MIRJANA BULATOVIĆ'S POETRY

Summary: In this paper linguistic-stylistic features of the poetry of Mirjana Bulatović, a renowned contemporary Serbian poet, are identified and analysed by the use of the linguostylistic method. However, the analysis includes only the features that represent stylistic-linguistic dominants (the term “dominant” being used as in Jakobson’s theory). The following stylistic-linguistic dominants of Mirjana Bulatović’s poetry are identified and analysed: a) compositional structure of the poems (particularly couplet and quatrain stanzas, with coupled or alternate rhymes), b) semantic features (especially contrast, which interferes with aphorisms and ambiguity), c) syntactic features (predominance of the dialogic form of communication) and d) the use of children vocabulary units (argotic, idiomatic and neologistic units in particular).

The analysis has shown Mirjana Bulatović’s children’s poetry to be of high quality.

Keywords: Mirjana Bulatović, children’s poetry, couplet, quatrain, contrast, dialogue, children’s vocabulary.